

**ARBETSLIVS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
UTLÅTANDE 15/2004 rd**

**Regeringens proposition om statsbudgeten för
2005**

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 16 september 2004 regeringens proposition om statsbudgeten för 2005 (RP 151/2004 rd) till finansutskottet för beredning. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet har med stöd av 38 § 3 mom. riksdagens arbetsordning beslutat lämna ett utlåtande om budgetpropositionen som gäller utskottets behörighetsområde till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överdirektör Marja Merimaa, ekonomidirektör Jukka Lumenko och programdirektör Harri Skog, arbetsministeriet

- avdelningschef Mikko Hurmalainen och konsultativ tjänsteman Marja-Liisa Anttalainen, social- och hälsovårdsministeriet
- utvecklingschef Juha Palosuo, Norra Karelen arbetskrafts- och näringscentral
- förvaltningschef Matti Hiitola, Satakunta arbetskrafts- och näringscentral.

Dessutom har utskottet fått skriftliga utlåtanden från

- Sydöstra Finlands arbetskrafts- och näringscentral
- Finlands Arbetslösas Samarbetsorganisation TVY rf
- Jyväskyläns työttömien tuki ry.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

**Anslag för verkställigheten av arbetskrafts-
politiken och arbetslöshetsutvecklingen**

Budgetpropositionen för 2005 baserar sig på de anslagsramar som fastställdes när statsminister Matti Vanhanens regering inledde sin verksamhet. Enligt rambeslutet kan arbetsministeriets anslag minskas om arbetslösheten minskar. I motiveringen till budgetpropositionen utgår man

ifrån att arbetslösheten minskar i år till cirka 8,8 procent och nästa år till 8,5 procent. Antalet arbetslösa uppskattas vara omkring 272 000 personer år 2005. I budgeten för 2004 uppskattades antalet arbetslösa vara omkring 290 000 personer.

Det föreslagna anslaget för arbetsministeriets förvaltningsområde uppgår till sammanlagt 2 164 miljoner euro, vilket är en minskning på 141 miljoner euro i förhållande till 2004 års budget. 20 miljoner av summan beror på en överfö-

ring till förvaltningsförsöket i Kajanaland. Arbetsministeriets andel av statsbudgeten minskar från 6,2 % till 5,8 %.

Enligt 2005 års budgetproposition ska 87 350 personer eller 3,4 % av arbetskraften omfattas av de åtgärder som riktas till arbetslösa arbetssökanden. I relation till det uppskattade antalet arbetslösa skulle cirka 33 % av de arbetslösa omfattas av de aktiva åtgärderna. I budgeten för 2004 var motsvarande siffror 94 700 personer, 3,6 % av arbetskraften och 32,7 % av de arbetslösa.

I 2005 års budgetproposition föreslås en minskning på 113,5 miljoner euro i arbetskraftspolitiska anslag utöver de anslag som har överförs till förvaltningsförsöket i Kajanaland. Arbetsmarknadsstödet minskas med 76 miljoner euro, vilket beror både på att arbetslösheten uppskattas minska och ett pensionsstöd av engångskaraktär som ska omfatta cirka 3 900 äldre långtidsarbetslösa. I arbetskraftspolitiska åtgärder föreslås ett avdrag på 34,4 miljoner euro, som är riktat speciellt mot lönebaserad sysselsättning och investeringar. Anslagen för dessa minskar med omkring 12 %. Antalet personer som omfattas av åtgärderna beräknas minska med cirka 5 000 personer. Samtidigt står det i motiveringen till budgetpropositionen att målet är att höja de arbetslösas aktiveringsgrad från 24 % till 25 % samt andelen personer som genom arbetsmarknads- eller integrationsstöd deltar i de aktiva åtgärderna från 28 % till 30 %.

Enligt erhållen utredning bygger aktiveringsmålet både på den bedömningen att arbetslösheten kommer att minska samt på tanken att åtgärderna som genomförs med hjälp av arbetsmarknadsstöd (t.ex. arbetspraktik och arbetsorientering) kan ökas. De vuxnas andel har hittills varit ganska låg i fråga om dessa åtgärder och det har varit svårt att motivera dem att delta i dem. Andra föreslagna åtgärder är att öka användningen av det andra året av kombinationsstödet och kortare anställningstider.

Utskottet anser det viktigt att aktiveringsgraden höjs till 33 %, eftersom den bidrar till att de arbetslösas kompetensnivå kan upprätthållas och förbättras, så att de är arbetsförmögna och kan

undvika utslagning. Det uppställda aktiveringsmålet är emellertid ganska krävande med tanke på de anslag som reserverats för genomförandet av arbetskraftspolitiken. Både vad gäller arbetskraftsutbildningen och stödsysselsättningen betonar utskottet betydelsen av effektiva åtgärder. Det kan inte anses vara ändamålsenligt att höja aktiveringsgraden genom att stödperioderna förkortas, om detta samtidigt har en negativ inverkan på de arbetslösas förutsättningar att bli sysselsatta. Om arbetslösheten inte minskar i den utsträckning som föreslås i budgetpropositionen, är det möjligt att målet inte uppnås med de anslag som har reserverats i budgetpropositionen.

Utskottet förutsätter att regeringen noga följer upp hur aktiveringsåtgärderna genomförs och att aktiveringsgraden på 33 % uppnås. Om arbetslösheten inte minskar i den utsträckning som föreslås i budgetpropositionen, bör regeringen effektivisera sina arbetskraftspolitiska åtgärder och vid behov ta i bruk de anslag som finns upptagna i tilläggsbudgeten.

Servicecentren för arbetskraften

Det är meningen att förmedlingen av arbetskraft och tjänsterna för dem som har svårt att få arbete ska separeras från varandra genom inrättande av servicecenter för dem som är svårast att sysselsätta. Servicecentren är servicepunkter som bygger på det multidisciplinära samarbetet mellan myndigheterna inom regional- och lokalförvaltningen. De stöder individernas livskompetens och sökande av arbete samt erbjuder många olika rehabiliterande och aktiverande åtgärder. Det som är viktigt för servicecentren är samarbetet mellan arbetskraftsbyrån, kommunens social- och hälsovårdsväsende och FPA.

Nätverket ska byggas upp i etapper och meningen är att det 2006 ska finnas sammanlagt 40 servicecenter i landet. För tillfället finns det 17 servicecenter för arbetskraft och 12 samservicepunkter som sysselsätter omkring 450 personer. Servicecentrens klienter ska väljas ut på grund-

val av en behovsprövning som Arbetskraftsbyrå och social- och hälsovårdsförvaltningen gör.

Utskottet anser att inrättandet av multidisciplinära servicecenter är viktigt. Både klienterna och de anställda har varit nöjda med centrens verksamhet. Kunderna har upplevt att man har lyssnat på vad de har att säga och visat intresse för deras situation. Det har också funnits tillräckligt tid för behandlingen av ärenden och klienterna har getts entydig information och klara anvisningar. Problemet har dock varit att hitta lämpliga arbetspraktik- och arbetsplatser för klienterna. På många orter råder det brist på tjänster inom missbrukarvården, vilket försvårar klienternas tillgång till missbrukarvård.

Utskottet anser det viktigt att servicecentrens verksamhet följs upp och utvärderas. Man bör också se till att de bästa förfaringssätten sprids. Utskottet framhäver dock att servicecentren har inlett sin verksamhet ganska nyligen. De bör alltså ha möjlighet att utvecklas och etablera sin verksamhet. Klienterna har ofta en rad olika problem och deras anställning förutsätter många olika långvariga åtgärder. Detta betyder att några snabbresultat inte är att vänta.

Det viktiga är att servicecentren får de resurser som de behöver. Speciellt bör man se till att personalbristen inom socialvården i kommunerna inte avspeglas i servicecentrens verksamhet genom att tillgången på sakkunnig Arbetskraft försvåras. Inom social- och hälsovården bör man också se till att missbrukarvårdens tjänster motsvarar efterfrågan.

Utskottet har i flera utlåtanden tagit upp frågan om hälsovård för arbetslösa personer. Enligt undersökningarna är sjukfrekvensen för långtidsarbetslösa högre jämfört med den övriga befolkningen. Om långtidsarbetslösa ska kunna behålla sin arbetsförmåga och sina möjligheter att få arbete krävs det främst förebyggande tjänster som upprätthåller arbetsförmågan, t.ex. hälsokontroller, remittering till vård och rehabilitering samt hälso- och konditionsfrämjande aktiviteter. De som har anställning har tillgång till dessa tjänster genom företagshälsovården. Utskottet påskyndar motsvarande tjänster för de arbetslösa. Tillgången på dessa tjänster är också

förutsättningen för att servicecentrumen kan bedriva en framgångsrik verksamhet.

För att individuella vägar mot sysselsättning ska kunna byggas för servicecentrens klienter, behövs det lämpliga arbetsplatser som kan kompletteras med behövlig utbildning och rehabilitering. Samtliga regionala aktörer behövs för att skapa arbetsplatser: staten, kommuner, företag och allmännyttiga samfund inom den tredje sektorn. Utskottet anser det viktigt att bestämmelserna gör den lokala lämplighetsprövningen möjlig, så att alla de resurser som finns inom området kan utnyttjas.

Samtidigt som tjänsterna för de svårssysselsatta koncentreras till servicecenter, ska Arbetskraftsbyråerna inrikta sig allt mera på förmedlingen av arbete och förbättringen av arbetsgivarnas service. Utskottet tycker att detta är viktigt och anser att besök på arbetsplatsen och förbättrade arbetsgivarkontakter skapar möjligheter för bevarandet av arbetsplatser och kan förebygga arbetslöshet.

Antalet klienter vid servicecenter och samservicepunkter uppskattas uppgå till sammanlagt 20 000—25 000 personer år 2005. På många ställen kan de svårssysselsatta utgöra till och med hälften av alla arbetslösa.

Om Arbetskraftsbyråernas tjänster i allt större grad koncentreras på en aktiv förmedling av Arbetskraft, finns det en risk för att en del av de långtidsarbetslösa eller periodiskt arbetslösa får allt färre tjänster. Utskottet anser det viktigt att när Arbetskraftsbyråernas verksamhet utvecklas, man samtidigt ser till att tjänsterna för de svårssysselsatta som ännu omfattas av Arbetskraftsbyråernas tjänster tryggas i samråd med representanterna för kommunernas socialtjänst.

Att främja kommunernas sysselsättningsaktivitet

Kommunernas sysselsättningsåtgärder har minskat från toppåren då cirka 30 000 personer var sysselsatta med sysselsättningstöd till cirka 7 000—8 000 personer. Anställning i kommunerna har blivit svårare på grund av att sysselsättningstödet proportionella andel av löne-

kostnaderna har minskat. Sysselsättningsstödet har sedan 1995 varit 19,85 euro per dag, trots att lönenivån har stigit. Detta har minskat kommunernas möjligheter och vilja att anställa folk.

En arbetsgrupp tillsatt av arbetsministeriet utreder som bäst vilka möjligheter kommunerna har för ökad anställning. Arbetsgruppens uppgift är att bereda åtgärder för arbetsmarknadsstöd som ingår i regeringens sysselsättningsprogram i syfte att förbättra de arbetslösas möjligheter att få anställning. Utskottet framhäver att i samband med arbetsgruppens arbete bör också möjligheterna för förbättrade anställningsmöjligheter i kommunerna utredas genom att sysselsättningsstödet höjs.

Statens sysselsättningsåtgärder

Utskottet har i sina utlåtanden om budgetpropositioner för 2003 och 2004 (AjUU 18/2002 rd och AjUU 4/2003 rd) tagit upp den statliga stödsysselsättningen och påpekat att det är viktigt att antalet stödsysselsatta lyfts upp till samma nivå som tidigare genom att kvoterna slopas. I propositionen om statsbudgeten för 2005 föreslås att antalet stödsysselsatta minskas från 2 000 till 1 600 personer.

Utskottet utreder sina tidigare ståndpunkter och framhäver att speciellt i de glesbebyggda områdena är staten ofta den enda som kan erbjuda lämpliga arbetstillfällen också för utbildade långtidsarbetslösa. När man tar hänsyn till vilka konsekvenser arbetet har både socialt och med tanke på individens livskompetens, är det enligt utskottets mening helhetsekonomiskt vettigt att personen anställs av staten och att dennes arbetsinsats kommer samhället till godo. Samtidigt kan den eventuella utslagningstrenden avbrytas.

Utskottet konstaterar att det statliga sysselsättningspriset i jämförelse med kommunens och den privata sektorns sysselsättning är delvis kalkylmässigt och grundar sig på tanken att när staten sysselsätter anses alla kostnader vara utgifter utan att den sysselsattes arbetsinsatser alls tas i beaktande. I många fall kunde staten till exempel anvisa de arbetslösa arbetsuppgifter i anslut-

ning till naturvården, vilket betyder att den ekonomiska nyttan skulle tillfalla skogsekonomin eller den lokala tursitnäringen.

Om servicecentrens verksamhet ska vara resultatrikt, förutsätter det att man hittar lämpliga arbetsplatser för servicecentrens klienter. Om man regionalt anser att det förnuftigaste sättet att ordna en arbetsplats för en arbetslös person är att denne anställs av ett statligt ämbetsverk eller en annan inrättning inom området, anser utskottet det inte vara motiverat att rationell verksamhet förhindras genom att maximigränser för statlig sysselsättning fastställs i budgeten.

Utskottet anser att de statliga kvoterna ska slopas så att Arbetskraftsbyråerna och servicecentren inom ramen för sina resultatmål och med beaktande av de lokala möjligheterna och behoven flexibelt kan se till att stödsysselsättning ordnas efter behov.

Stöd till krisregioner

Under den senaste tiden har det från flera håll i landet hörts oroväckande nyheter om att många lokalt mycket viktiga industrianläggningar antingen har lagts ner eller flyttat sin verksamhet utomlands. När en stor arbetsgivare lägger ner sin verksamhet, betyder det för en liten eller medelstor kommun att antalet arbetslösa mångfaldigas. Detta belastar kommunens ekonomi mycket hårt. Utskottet anser det nödvändigt att staten stöder krisregioner till exempel genom att ge investeringsstöd i sådana här oväntade och allvarliga situationer när arbetsmarknadssituationen drastiskt försämras.

Arbetslöshetssituationen varierar mycket mellan olika landskap, men också inom ett och samma landskap. Utskottet betonar regionernas egen beslutsmakt när det gäller att inrikta åtgärderna enligt deras egna möjligheter och behov. I samband med resultatstyrningen bör man se till att även Arbetskraftsbyråerna använder pengarna tillräckligt flexibelt.

Arbetskyddsdistriktens resurser

Arbetskyddsmyndigheter övervakar antingen helt eller delvis att ett tjugotal lagar, omkring hundra bestämmelser på lägre nivå samt två EU-förordningar efterföljs. De centrala lagarna — arbetsavtalslagen, arbetstidslagen, lagen om skydd i arbete och lagen om företagshälsovård — har nyligen reviderats i sin helhet. I dem ingår nya bestämmelser som påverkar kvaliteten och kvantiteten på övervakningen, till exempel förbudet mot olämplig behandling (mobbing på arbetsplatsen).

Efter år 1994 har arbetskyddets distriktsförvaltning fått nya uppgifter som har att göra bland annat med kontroll av bilchaufförernas kör- och vilotider, rökning på arbetsplatsen, integritetsskydd i arbetslivet samt tillsyn över villkoren i utstationerade anställdas anställningsvillkor och utlänningars arbetstillstånd. Antalet anställda i arbetskyddsdistriktet har dock inte ökat.

Den nya jämlikhetslagen trädde i kraft i början av året. I och med den nya lagen övervakar arbetskyddsdistriktet nu även 550 000 kommunala tjänstemän och statstjänstemän. När riksdagen godkände jämlikhetslagen förutsatte den att regeringen i en tilläggsbudget för 2004 anvisar tillräckliga resurser för genomförandet av likabehandlingslagstiftningen och samtidigt även i ett vidare perspektiv beaktar att arbetskyddsdistriktets uppgifter har ökat.

Enligt erhållen utredning förutsätter övervakningen av jämlikhetslagen och utlänningslagen att 13 nya inspektörer anställs vid arbetskyddsdistriktet, vilket innebär ett tilläggsanslag på 650 000 euro för personalens löne- och andra omkostnader.

Utskottet förutsätter att ett tilläggsanslag på 650 000 euro tas in för 2005 års statsbudget för anställning av 13 nya inspektörer vid arbetskyddsdistriktet med uppgift att ta hand om speciellt de uppgifter som tillsynen över jämställdhetslagen och utlänningslagen förorsakar.

Sociala företag

Lagen om sociala företag trädde i kraft i början av 2004. Avsikten med lagen är att främja de handikappades och långtidarbetslösas sysselsättningsmöjligheter. Arbetsministeriet upprätthåller ett register över sociala företag och hittills finns sammanlagt 11 sociala företag antecknade i registret. Vid tidpunkten för registrering- en var sammanlagt 204 personer anställda i sociala företag, varav 61 var handikappade och 31 långtidarbetslösa.

När lagen om sociala företag stiftades förutsatte riksdagen att man effektivt går ut med information om lagstiftningen om sociala företag. Detta är viktigt för att alla potentiella företagare ska få ta del av informationen gällande förutsättningarna för sociala företag och de existerande stödformerna. Det är extra viktigt att myndigheterna får utbildning om dessa frågor för att de ska kunna ge råd och vägleda potentiella företagare i anordnande av verksamheten. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet poängterade också att sociala företag och de tjänster som de behöver bör lyftas fram när resultatmål uppställs för TE-centralerna. Utskottet ansåg att regeringen bör noga följa upp och utvärdera lagstiftningens konsekvenser och vidta snabba åtgärder om lagstiftningen inte har de konsekvenser som man förväntar sig av den.

I budgetpropositionen för 2004 höjs anslaget för sysselsättningspolitiskt projektstöd med 4,2 miljoner euro. Anslaget ska gå till grundande av sociala företag och etablering av verksamheten. När utskottet godkände lagen ansåg det viktigt att anslaget på 4,2 miljoner euro verkligen går till stöd för sociala företag. Hittills har projektstöd beviljats för två sociala företag för sammanlagt 42 391 euro. Dessutom har stöd- och upplysningsprojektet för sociala företag samt utredningar i anslutning till sociala företags verksamhetsförutsättningar fått 205 851 euro i projektstöd. Allt som allt kan det konstateras att cirka 250 000 euro har använts av det sammanlagda anslaget på 4,2 miljoner euro för grundande av sociala företag.

I budgetpropositionen för 2005 har inget sysselsättningspolitiskt projektstöd öronmärkts för

sociala företag. Meningen är att projektstödet för sociala företag ska finansieras från en anslagsreservation om 19 050 000 euro.

Utskottet konstaterar att hittills har sociala företag inte grundats i så stor utsträckning som man hade hoppats när lagen stiftades. Behovet av att med hjälp av sociala företag skapa lämpliga arbetsplaster för handikappade och långtidsarbetslösa har i och med inrättandet av servicecentren blivit allt större. Utskottet begär att regeringen i brådskande ordning vidtar åtgärder för att ännu effektivare ge information om möjligheten att grunda sociala företag. Vidare förutsätter utskottet att regeringen vidtar åtgärder för att utbilda personal till TE-centralerna och arbetauthjälpsbyråerna, så att de kan hjälpa och ge råd till dem som är intresserade av social företagsverksamhet.

Stöd för de arbetslösas föreningar

Långtidsarbetslöshet är en central orsak till fattigdom och utslagning i samhället. De arbetslösas föreningar har haft både regional och landsomfattande verksamhet som har visat sig vara mycket värdefullt i arbetet mot utslagning. De arbetslösa har föreningar på sammanlagt 185 orter i Finland. År 2003 sysselsatte föreningarna cirka 4 900 arbetslösa, av vilka många var långtidsarbetslösa som är allra svårast att sysselsätta. Många av dessa föreningar anordnar sin verksamhet på frivillig basis utan några fast anställda personer. Föreningarnas verksamhet stöds med företagsamhetsstöd. I budgetpropositionen för 2005 föreslås ett anslag på 3 298 000 euro för ändamålet.

De anställda i föreningarna är långtidsarbetslösa som behöver lämplig arbetsledning och därför får verksamhetsledaren inte bytas ut alltför ofta. Verksamhetsledaren tar hand om utbetalning av lön och övriga penningtransaktioner samt övervakning av arbete. Verksamhetsledaren representerar arbetsgivaren och han eller hon

bör därmed känna till arbetslagstiftningen och de arbetsavtal som tillämpas. För att föreningarna ska kunna utveckla sin verksamhet, bör den fortsatta verksamheten tryggas. Detta förutsätter att verksamhetsledarna får ordinarie status. Med hjälp av yrkeskunniga verksamhetsledare är det möjligt att öka antalet anställda i föreningar och erbjuda de allra svårast drabbade arbetslösa arbete i olika verksamhetspunkter. Även sociala företag kan uppstå genom föreningsverksamhet. Genom att höja företagsamhetsstödet för de arbetslösas föreningar kan basfinansieringen och den fortsatta verksamhetsledningen tryggas.

Utskottet förutsätter att i statsbudgeten för 2005 under momentet 34.06.51 tas in ett tillägg av 3 298 000 euro för höjande av företagsamhetsstöd.

De arbetslösas föreningar och andra aktörer inom tredje sektorn har fått en viktig betydelse som arbetsgivare för de långtidsarbetslösa. Föreningarna själva har upplevt den låga nivån av kombinationsstödet under andra året som ett problem, eftersom det i praktiken ofta gör det omöjligt att fortsätta arbetsförhållandet. Med beaktande av att långtidsarbetslösa har många problem och bristande livskompetens, är ett anställningsförhållande på ett år ofta en för kort tid för att hinna få tillbaka arbetsförmågan och uppdatera yrkesskickligheten. Utskottet anser det viktigt att regeringen utreder möjligheterna att ändra bestämmelserna så att de arbetslösas föreningar och andra aktörer inom den tredje sektorn kan få fullt kombinationsstöd också för det andra året.

Utlåtande

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sagts ovan.

Helsingfors den 15 oktober 2004

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jukka Gustafsson /sd
vordf. Anne Holmlund /saml
medl. Sari Essayah /kd
Susanna Haapoja /cent
Anneli Kiljunen /sd (delvis)
Esa Lahtela /sd
Pehr Löf /sv
Riikka Moilanen-Savolainen /cent

Markus Mustajärvi /vänst
Terhi Peltokorpi /cent
Leena Rauhala /kd
Paula Risikko /saml (delvis)
Jukka Roos /sd
Tero Rönni /sd
Kimmo Tiilikainen /cent
Jaana Ylä-Mononen /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Ritva Bäckström.